

PRILOZI

LAZAR PETKOVIĆ

SUSRET STUDENATA FILOZOFIJE U NOVOM SADU

(*SUMMA STUDIORUM PHILOSOPHIAE*, Prva studentska filozofska konferencija, Novi Sad, 24. i 25. jun 2017.)

Dana 24. i 25. juna 2017. godine održana je prva međunarodna konferencija za studente filozofije pod nazivom *SUMMA STUDIORUM PHILOSOPHIAE*. Konferenciju je organizovao Odsek za filozofiju Filozofskog fakulteta u Novom Sadu. Tema konferencije bila je „Nasleđe idealizma“. Sasvim u skladu s činjenicom da je reč o prvom održavanju ovog susreta, ova tema nam je dala mogućnost da se suočimo sa širokim poljem u istoriji filozofije, od Platona i prvog pojavljivanja pojma ideje kao ključnog filozofskog pojma, do savremenih misaonih tendencija koje u svojoj osnovi baštine ovo nasleđe ili ga se pak odriču u korist nekih drugih ciljeva i drugačijih rešenja problema koje je idealizam postavljao i nastojao da reši. Rezultati su bili zadivljujući, atmosfera skupa veoma prijatna i produktivna.

Činjenica koja nas je posebno obradovala jeste veliki odziv, i to sa četiri univerziteta u Srbiji i regionu: 6 studenata sa katedre u Novom Sadu,

6 sa katedre u Beogradu, 5 iz Zagreba i 2 sa katedre u Nišu. Među njima je bilo tri doktoranta, od kojih je jedan saradnik u nastavi na Odseku za filozofiju Filozofskog fakulteta u Nišu, a drugi na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

Prvi dan skupa pozdravnim rečima je otvorio prof. dr Dragan Prole, šef Odseka za filozofiju Filozofskog fakulteta u Novom Sadu. Zatim smo imali prilike da čujemo pozvano predavanje Dušana Milenkovića, saradnika u nastavi na Odseku za Filozofiju Filozofskog fakulteta u Nišu, koje je nosilo naslov „Lesing i idealizam“. Autor se u njemu posvetio Lesingovom spisu *Laokoon*, u kojem se može pronaći svojevrsna estetička pozicija koja bi se mogla smatrati idealističkom. Ovde je autor ciljao na shvatanje koje smatra da lepota nije svojstvo estetskog predmeta, već receptivnog akta. Ovakvim pristupom umetničkom delu, kao i važnošću koju posvećuje „slobodnoj igri mašte“ u estetskom doživljavanju,

Lesing je u velikoj meri anticipirao Kanta i njegovo shvatanje umetnosti u *Kritici moći suđenja*. Dalje je bilo reči o Lesingovom shvatanju zadatka kritičara koje se, kako autor smatra, u velikoj meri podudara sa teorijskim pristupom savremenog estetičara, što se u izlaganju nastojalo obrazložiti.

Prvu sesiju je otvorila Ružica Milić (Beograd) izlaganjem „Platon: Dvostruki odnos čoveka prema Bogu“. Analizirajući Platonove dijaloge u hrišćanskom ključu, pre svega *Ijon* i *Državnik*, ona je govorila o pasivnom i aktivnom odnosu prema Bogu. Pasivnim odnošenjem je označen odnos pesnika kao medijuma bogova, kojima je istovremeno uskraćeno razumevanje poruke koju pasivno prihvataju i saopštavaju u zanosu. Takođe, pasivan odnos ljudi prema Bogu prisutan je u Platonovom opisu „zlatnog doba“ u *Državniku*. Aktivni odnos, pak, autorka pronalazi u Platonovom opisu drugog doba u kojem ljudi počinju da bogovima grade hramove i izriču molitve. Tada ljudi uviđaju svoju blizinu bogovima na osnovu posedovanja logosa, te žele da im, kroz različite prakse, postanu još bliži.

Drugo izlaganje je održala Hristina Banić (Novi Sad), a ono je nosilo naslov „Prikaz shvatanja i značaja samosvesti u filozofiji Dekarta i Fihtea“. Ovde se kroz motiv slobode pokušala pronaći temeljna veza između Dekartovog i Fihteovog shvatanja samosvesti. Naime, Dekar-

tov postupak postavljanja samosvesti kao temelja sveg saznanja u *Meditacijama* otvorio je mogućnost Fihteovog zasnivanja temelja filozofije kao neuslovljenog i slobodnog. Ovi me je motiv slobode viđen kao sporna za uporednu analizu Dekartovog i Fihteovog mišljenja.

David Menčik (Novi Sad) održao je treće izlaganje naslovljeno „Mit o pećini i edukacija danas“. U veoma smelom i originalnom maniru, autor je mit o pećini postavio naspram metodike nastave filozofije i obrazovanja uopšte. U tom postupku Platonov mit o pećini viđen je kao model aktivne nastave filozofije i momenat slobode čoveka u epistemološkom smislu. Izlaganje je, stoga, predstavljalo i kritiku savremenog obrazovanja sa posebnim osvrtom na probleme nastave filozofije, te pokušaj da se pruže određeni planovi za približavanje filozofskog mišljenja mladima tokom srednjoškolskog obrazovanja.

Poslednje izlaganje u prvoj sesiji održao je Aleksandar Ostojić (Novi Sad) pod naslovom „Fihte, Niče i Kalikleova *pleonexia*“. Iza pomalo misterioznog naslova krio se napor da se pomoću Kalikla, lika iz Platonovog dijaloga *Gorgija*, pronađu spona između Fihteovog pojma *Tathandlung* i Ničeovog poimanja života.

Nakon duge i zanimljive diskusije, drugu sesiju prvog dana otvorio je Bernard Špoljarić (Zagreb) izlaganjem „Pretenzije i dosezi idealistič-

kog mišljenja“. Autor je u njemu dao prikaz mnogih tradicija, poput platonističke i mističke, i koncepata koji su svojstveni idealizmu, poput apsoluta, korespondencije itd. U fokusu istraživanja postavljeni su problemi idealističke pretenzije na saznanje apsoluta, kao i problem sistema i sistematičnog izlaganja saznanja.

Zatim je usledilo izlaganje Alekse Čupića, studenta sa Odseka za filozofiju u Beogradu, sa naslovom „Da li nas Kvajnovu shvatanje ontološkog obavezivanja vodi u prihvatanje postojanja apstraktnih entiteta?“. Ovde smo imali prilike da čujemo imaginarni dijalog između nekoga ko zastupa ono što je autor predstavio kao poziciju tradicionalnog platoničara i nekoga ko zastupa poziciju kritičkog odnošenja prema prihvatanju postojanja apstraktnih entiteta. Autor je, zaoštravajući argumentaciju između zamišljenih likova, nastojao da problematizuje poziciju platoničara, zaključivši da se i u drugom slučaju (Kvajn) mora prihvatiti postojanje bar nekih apstraktnih entiteta poput skupova. Ovo izlaganje je, zahvaljujući svom dijaloškom karakteru i iznesenim tezama, proizvelo najveći broj reakcija publike.

Poslednje izlaganje prvog dana konferencije održali su Ivana Pušnik i Nikica Marković iz Zagreba pod naslovom „Transplantacija glave“. U njemu je slušaocima predstavljen „jedan od najvećih zahvata u oblasti medicine“ – pokušaj transplanta-

cije glave s osobe (a) na telo osobe (b). Autori su ovaj zahvat predstavili iz perspektive (bio)etike, problema identiteta i Barklijevog subjektivnog idealizma.

Zatim je usledila diskusija u kojoj su studenti raspravljali o problemu podele između analitičke i kontinentalne filozofije, te imali prilike da sagledaju neke konkretne probleme koji direktno pogađaju ovu podelu zahvaljujući prisustvu kolega i kolegica sa Odseka za filozofiju u Beogradu.

Drugi dan skupa otvorio je Luka Janeš (Zagreb) pozvanim predavanjem „Putanje psihe – od idealizma do integrativne bioetike“. U njemu je autor ponudio pregled povesti razumevanja fenomena psihičkog, od antike do moderne psihologije i psihijatrije. Zatim je pokušao da ponudi holistički pristup iz perspektive integrativne bioetike, koji bi trebalo da izbegne, sa jedne strane, religiozno (transcendentno), a sa druge fizikalističko-mehanicističko razumevanje psihičkog. Cilj ove alternativne koncepcije se, stoga, sastojao u izbegavanju dualizma i postavljanju „dijalektike uma i tela“, što bi, kako autor smatra, bilo bliže izvornom antičkom poimanju psihe.

Drugo pozvano predavanje održao je Luka Perušić (Zagreb), a ono je nosilo naslov „Nasleđe idealizma u projektnoj strukturi integrativne bioetike“. Tokom ovog predavanja imali smo prilike da se upoznamo

sa definicijom i temeljnim postavkama integrativne bioetike, te da čujemo koje aspekte nasleđa nemačkog idealizma možemo pronaći u navedenom projektu. Posebna pažnja poklonjena je interdisciplinarnom i sveobuhvatnom karakteru ove koncepcije. Na kraju, autor je predstavio na koji način su učenja Kanta, Fihtea, Hegela i Šelinga direktno uticala na formiranje mnogih aspekata integrativne bioetike.

Prvo izlaganje u prvoj sesiji drugog dana konferencije održao je Mihailo Stojanović iz Niša. Ponesen atmosferom skupa, autor je odlučio da, umesto izlaganja koje je pripremio, spontano izloži sopstvena zapažanja o istoriji filozofije, prirodi filozofskog mišljenja i misliocima poput Platona, Aristotela i drugih.

Drugo izlaganje su održali su Petar Srdanović i Aleksandar Jevremović (Beograd) pod naslovom „Kolingvudova idealistička estetika“. Oni su predstavili Kolingvudovo idealističko shvatanje umetnosti čija se osnovna tvrdnja sastoji u tome da se suština umetnosti vidi u izražavanju emocija umetnika – njegovih mentalnih stanja. Zatim su predstavljene kritike ovog stanovišta upućene od strane američkog estetičara Morisa Vajca i britanskog filozofa Ričarda Volhajma.

Zatim nam se predstavila Desanka Nedović (Novi Sad) izlaganjem na engleskom jeziku „Idea, Ideology and Corporeality“. Cilj ovog

izlaganja sastojao se u istraživanju veze između telesnosti, u smislu materijalno-istorijske realnosti, i ideje kao ideologije i verovanja, dakle, politike i religije.

Autor ovog prikaza održao je izlaganje pod naslovom „Alen Badju i nasleđe idealizma“. U njemu je bilo reči o Badjuovoj interpretaciji Hegelove *Nauke logike* u njegovom ranom delu *Teorija subjekta*. Zatim su date neke opšte napomene o njegovoj ontologiji i ulozi koju je Platon, posebno dijalog *Parmenid*, odigrao u njenom formiranju. Naime, na samom kraju *Parmenida*, Platon je već izložio ono što je Badju u svojoj ontologiji nazvao multiplicitetom bez Jednog, s tom razlikom što Platon pred sobom nije imao sredstava kojima bi koncipirao ovakvu ontologiju, jer je, kako Badju tvrdi, jedini način mišljenja koji to dopušta dat tek u modernoj matematici, i to u teoriji skupova. Platon je, stoga, bio prinuđen da napusti hipotezu „Jedno nije“, bez jasnog dokaza protiv nje, što kod Badjua nije slučaj.

Drugu sesiju je otvorila Anja Cmiljanović (Novi Sad) izlaganjem „Dekartova ideja *cogito sum* kao garant istinitog saznanja“. U njemu je branjena teza da Dekartov stav *cogito sum*, pored kriterijuma jasnog i razgovetnog saznanja, predstavlja i garant istog. Ovaj postupak stoga kreće sasvim drugačijom putanjom u odnosu na uvrežene interpretacije po

kojima se garant saznanja pronalazi u Božijoj intervenciji.

Sledeće izlaganje pod naslovom „Evoluciona metaetika“ održala je Julijana Spasić (Beograd). U njemu je ispitivan odnos između idealizma, odnosno materijalizma, i etike. Tako je načinjena distinkcija između tradicije kognitivizma, čija je osnovna postavka da su moralni sudovi predmet saznanja, i nekognitivizma koji poriče tu mogućnost. Zatim je usledilo preispitivanje mogućnosti naučnog zasnivanja (meta)etike, te da li nam evoluciona biologija može dati finalne odgovore na tradicionalna etička pitanja i probleme metaetike, kao i kakve bi posledice proizveo potvrđan odgovor na to pitanje.

Poslednje izlaganje na skupu održala je Ana Lipij (Beograd), a ono je nosilo naslov „Problem svesti u savremenoj filozofiji duha“. Ona je predstavila problem odnosa duha i tela, odnosno svesti i mozga u savremenoj filozofiji duha, pružajući nam pregled osnovnih pozicija koje se mogu razvrstati na materijalističke ili fizikalističke i nefizikalističke, koje bismo mogli nazvati idealističkim. Od mislilaca koji razvijaju nefizikalističko (idealističko) rešenje problema odnosa svesti i mozga, autorka je izdvojila Nejgela, Džeksona, Čalmersa i Serla, te je posebnu pažnju posvetila njima i njihovoj kritici materijalističkih pozicija.

Konferenciju je završnim rečima zatvorila dr Una Popović, do-

cent i zamenik šefa Odseka za filozofiju u Novom Sadu. S obzirom na obimnost i pretežno pozitivnu atmosferu, konferencija je proglašena uspešnom. Na kraju je zaključeno da je, pored objavljivanja zbornika radova studenata koji su učestvovali na konferenciji, opravdano očekivati nove susrete sa istim ciljevima i podsticajima da se studenti filozofije odvažavaju na uključivanje u rad filozofske javnosti regiona.

